

**I. Vprašalnik težav pri kariernem
odločanju - VTKO**

II. Vprašalnik stilov odločanja - VSO

dr. Sonja Pečjak

Filozofska fakulteta v Ljubljani

Zavod RS za zaposlovanje

VPRAŠALNIK TEŽAV PRI KARIERNEM ODLOČANJU – PRIROČNIK

Gatl, Krausz, Oslpov, Počjak, Podlesak, Pirč

Ljubljana, oktober 2018

Zavod RS za zaposlovanje

VPRAŠALNIK STILOV ODLOČANJA – PRIROČNIK

Počjak, Pirč, Podlesak, Tulstra, van Sonderen, Groothoff, van den Heuvel in Post

Ljubljana, oktober 2018

- Projekt „**Razvoj storitev VKO in nadaljnja krepitev NKT za VKO**“
  - **Projektna skupina pri ZRSZ**
  - **zunanje izvajalke** (dr. Sonja Pečjak, dr. Anja Podlesek, dr. Tina Pirc – UL Filozofska fakulteta)
  - **svetovalni delavci iz 26 SŠ**

ZAKAJ JU UPORABITI?

... ena od pomembnejših odločitev mladostnikov v obdobju SŠ ... nadaljnji **karierni razvoj**

Teorija življenjskega obdobja in prostora (*Super, 1990*)

... **odločitev je proces** in ne dogodek

... obdobje SŠ je **obdobje raziskovanja** (14 – 24 let)

KOMU STA NAMENJENA?

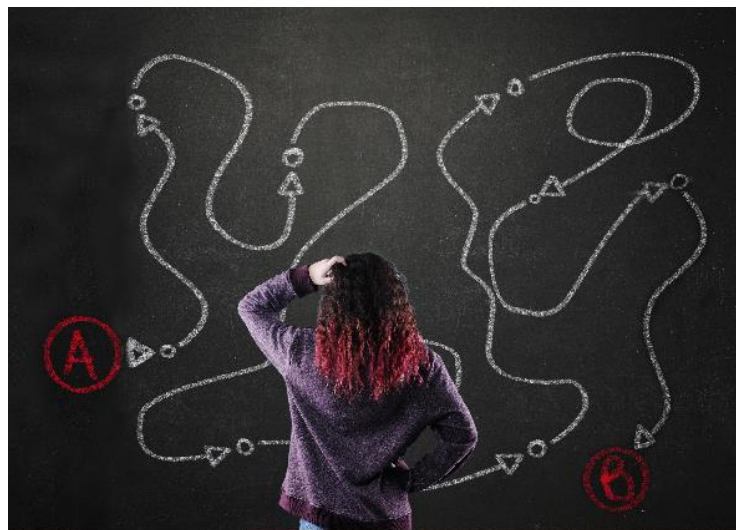
šolskim svetovalnim delavcem v SŠ za **karierno svetovanje** dijakom:

INDIVIDUALNO svetovanje

SKUPINSKO svetovanje

Vprašalnik težav pri kariernem odločanju - VTKO

Zavod RS za zaposlovanje

VPRAŠALNIK TEŽAV PRI KARIERNEM ODLOČANJU – PRIROČNIK

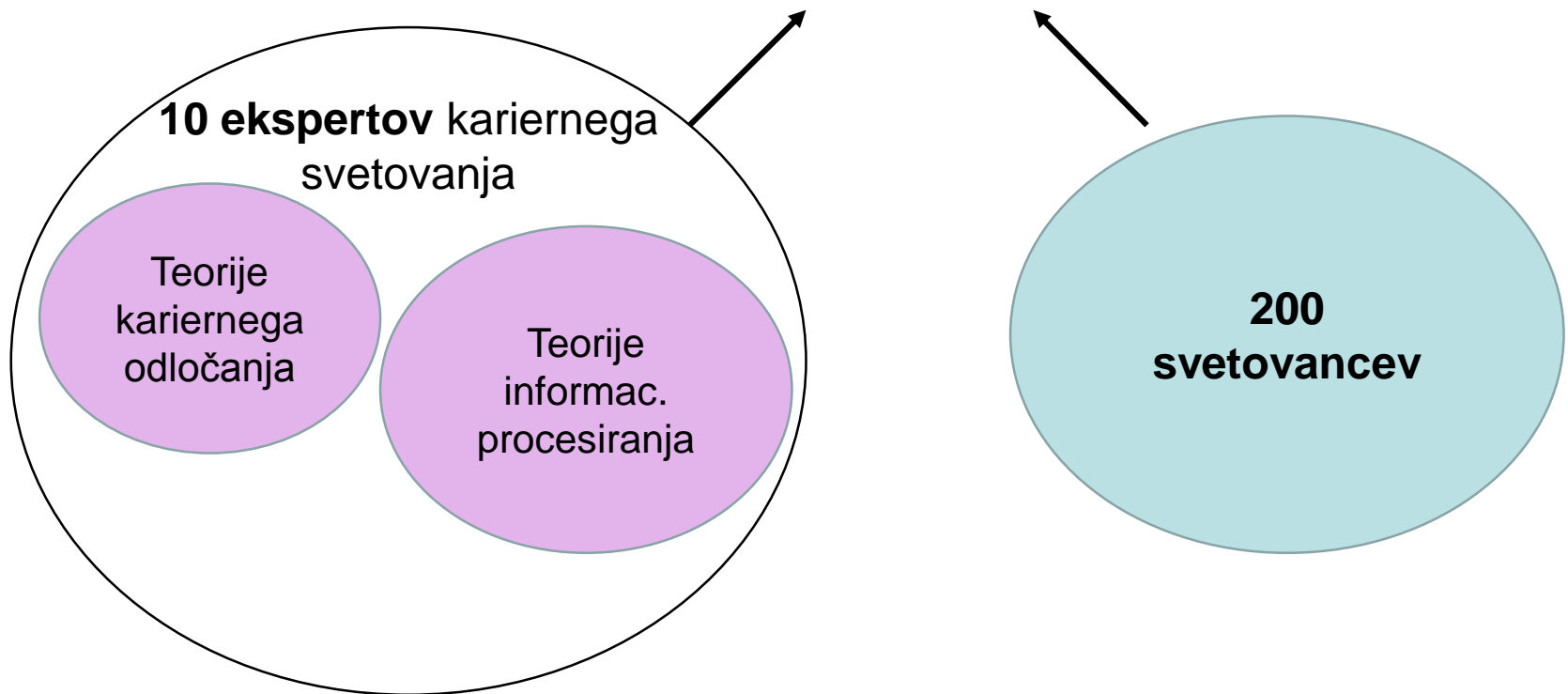
Gatl, Krausz, Oslpov, Pačjak, Podlessek, Piric

Ljubljana, oktober 2018

Taksonomija težav pri kariernem odločanju

(Gati, Krausz in Osipow, 1996)

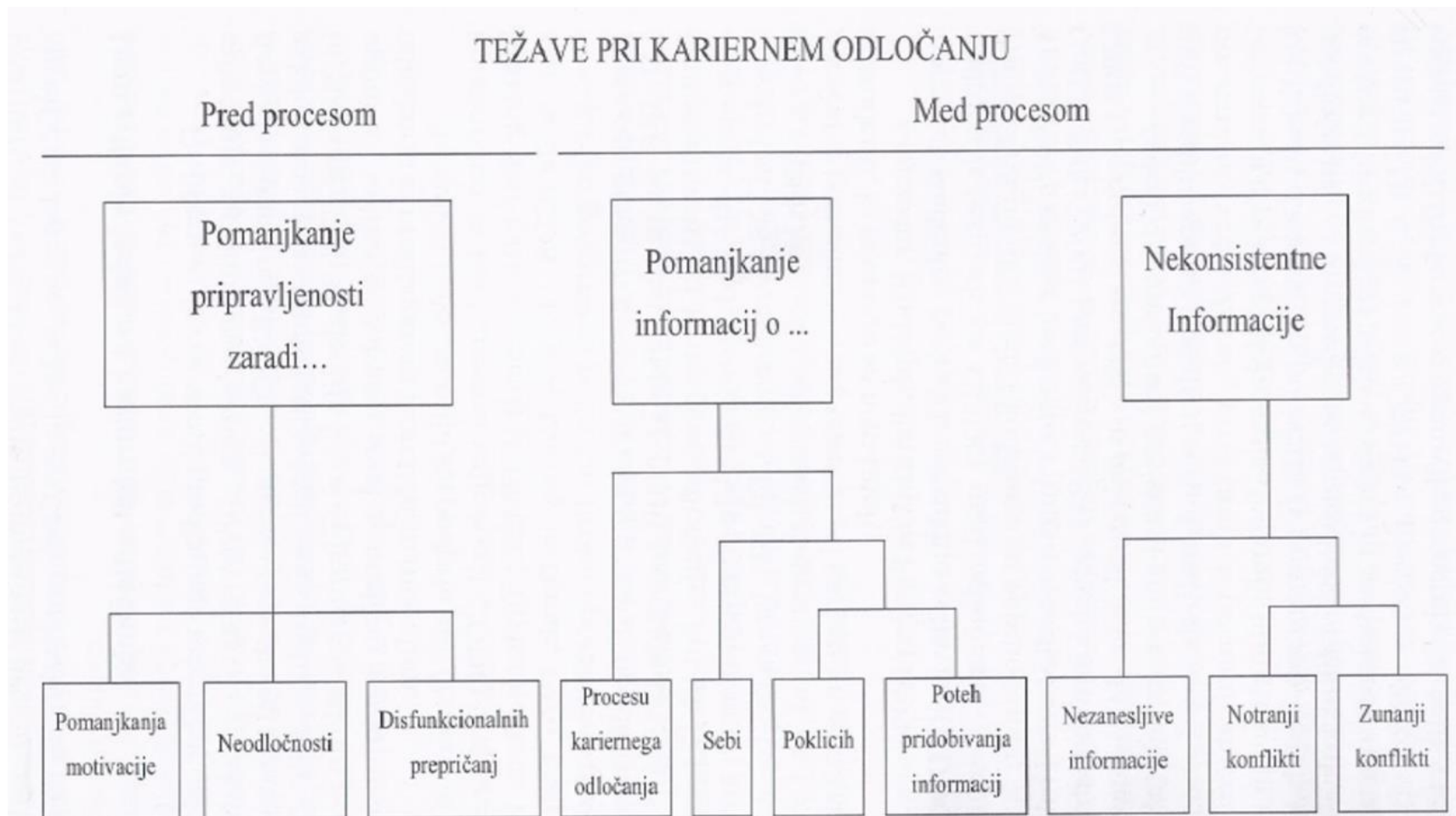
Težava ...

- posameznika **zavira** ali celo **zaustavi** pred procesom KO (sploh ne pride do procesa KO);
- posameznik sprejme odločitev, ki pa **ni optimalna**.

Oseba, ki se „**idealno odloča**“ (**optimalno**)...

- **se zaveda**, da se mora odločiti,
- je **pripravljena** sprejeti odločitev;
- je **sposobna pravilno odločiti** (kar najbolj skladna z njenimi cilji).

Taksonomija težav (Gati, Krausz in Osipow, 1996)

Slika 1. Taksonomija težav pri kariernem odločanju (Gati idr., 1996).

Sestava originalnega VTKO (Career Decision Difficulties Questionnaire)

1. informacije o dijaku (**starost, spol, odločenost-neodločenost** za konkretni študij, **stopnja prepričanosti v odločitvah**)
2. **vprašalnik o težavah** (34 postavk)
  - 3 klastri (pomanjkanje pripravljenosti, pomanjkanje informacij in nekonsistentne informacije)
3. **velikost težav** (1 – majhne, 9 – velike)

Slovenska priredba VTKO- preliminarna

Ista struktura:

1.informacije o dijaku (**starost, spol, odločenost-neodločenost** za konkretni študij, **stopnja prepričanosti v odločitvah**)

2.vprašalnik o težavah ... 34 originalnih postavk
+ 4 postavke

3. **velikost težav** (1 – majhne, 9 – velike)

Empirično preverjanje vprašalnika

- **899 dijakov** s 25 slovenskih srednjih šol
- **828 dijakov** s popolnimi podatki
  - spol: 419 (50,6 %) moških; 401 (48,4 %) žensk;
  - program: 47,7 % ... **GIM**,
33,1 % ...*STSI*,
15,8 % ...**PTI**,
1,8 % ...poklicni tečaj,
1,6 % ...*maturitetni tečaj*.
  - starost: $M = 17,56$ let, $SD = 0,81$ let

- **Konfirmatorna FA**
ni potrdila teoretične strukture taksonomije
Gatija s sod. (1996)

(Creed in Yin, 2006; mau, 2001; Sovet, Tak in Jung, 2015; Vahedi, Farroki, Mahdavi in Moradi, 2012; Zagoričnik in Pečjak, 2007)

- **Eksploratorna FA**

Končna slovenska verzija VTKO = 25 postavk (23 + 2)

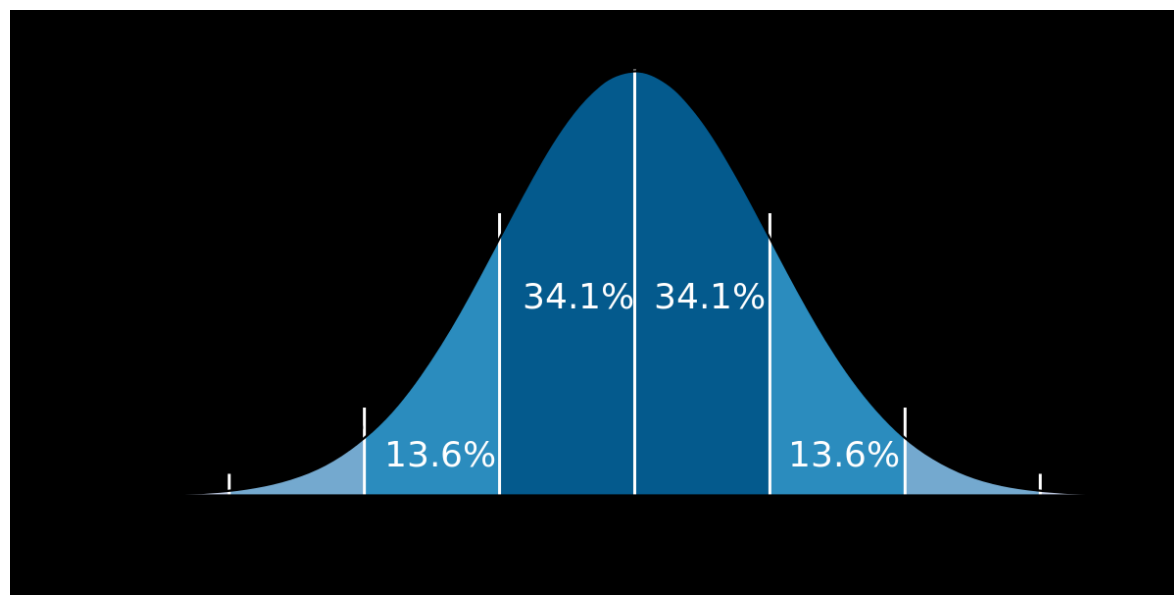
Lestvica	Št. post.	Opis težav	α
Notranji konflikti	10	- splošne težave pri odločanju; strah pred neuspehom; - nejasni interesi in predstave o lastnih sposobnostih; - neujemanje sposobnosti z zahtevami poklica ...	0.89
Pomanjkanje informacij	7	- nepoznavanje poteka KO; - pomanjkanje informacij o poklicih oz. študijih	0.91
Zunanji konflikti	3	- konflikti med posameznikom in njemu pomembnimi osebami	0.81
Disfunkcionalna prepričanja	3	- nerealna ali (pre)velika pričakovanja v zvezi z izbiro študija	0.62

Aplikacija VTKO

- **IZVEDBA:** papir-svinčnik,
časovno neomejena;
- **VREDNOTENJE:**
  - vsota vrednosti rezultatov na posamezni lestvici

Prikaz rezultatov VTKO

1. Primerjava posameznikovega rezultata s povprečnimi vrednostmi skupine, ki ji pripada

$M \pm 1 SD$: dijak **nima pomembno večjih težav** kot njegovi vrstniki

2. Razvrstitev težav glede na **povprečne vrednosti** **dijaka** na lestvicah (Amir, Gati in Kleiman, 2008):

1 ----- 9

trditev nikakor ne velja zame

trditev popolnoma velja zame

6,34 in več ..... **pomembne** težave

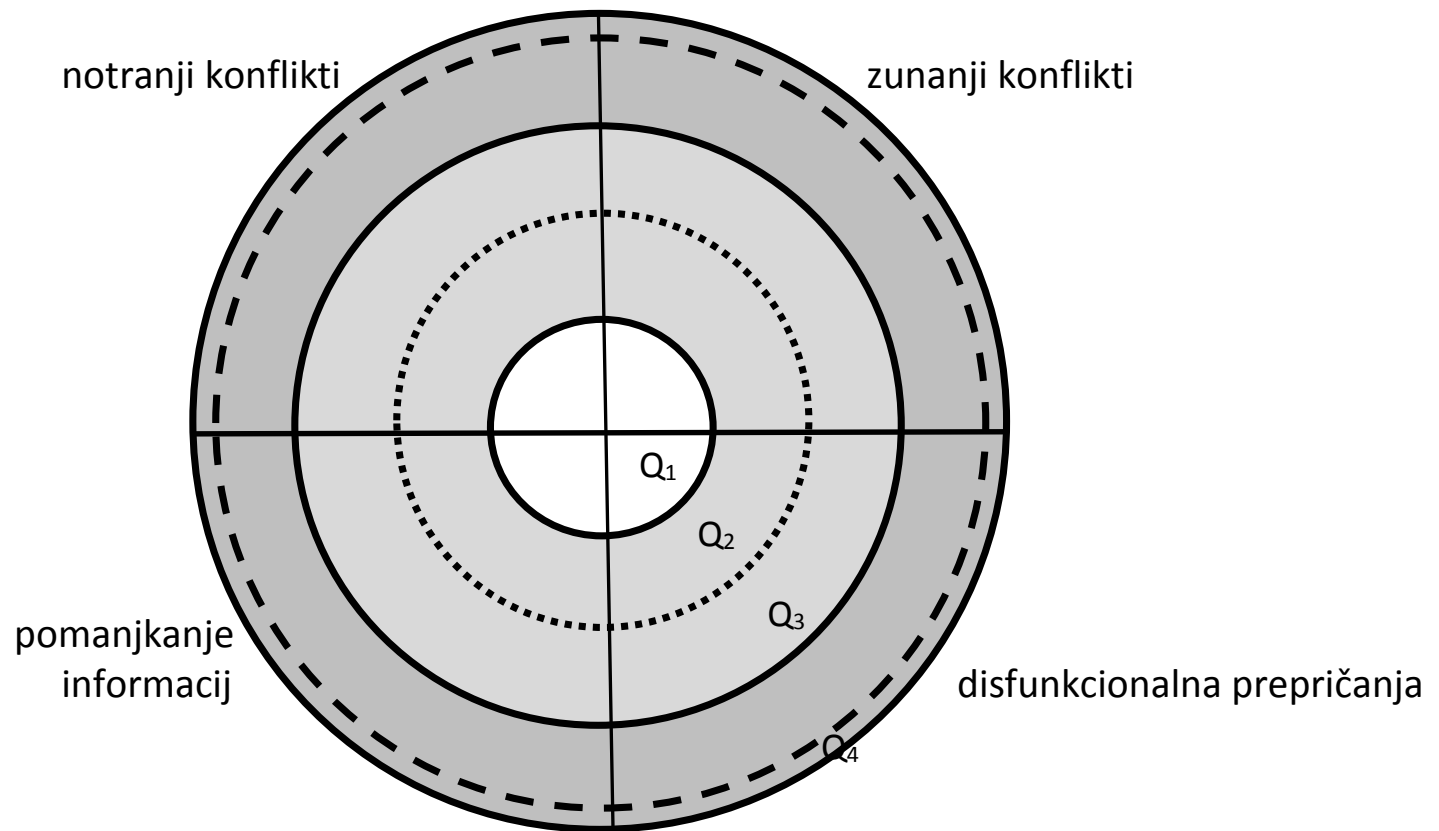
3,34 – 6,33 ..... **srednje** težave

3,33 in manj ..... **majhne/zanemarljive** težave

3. Primerjava rezultata dijaka z **normami (percentilne norme: koliko % vrstnikov je doseglo enak ali nižji rezultat)**

Grafični prikaz – PROFIL TEŽAV PRI KARIERNEM ODLOČANJU

PRIPOROČILA

- **INDIVIDUALNO SREČANJE S SVETOVALCEM:**
  - informacijah o sebi;
  - pri splošni neodločnosti,
  - pri reševanju drugih notranjih konfliktov,
  - pri disfunkcionalnih prepričanjih.
- **ISKANJE INFORMACIJ NA SPLETU/DRUGIH VIRIH**
  - pomanjkanje informacij o procesu kariernega odločanja,
  - pomanjkanje informacij o poklicih/študijskih programih,
  - pri nezanesljivih informacijah.

Možnosti uporabe VTKO

Presejalni (screening) instrument - pregled celotne populacije + usmerjanje na podlagi rezultatov (skupinsko svetovanje, seznanjanje s poklici, usmerjanje na določene internetne strani, ...);

Diagnosticiranje posameznikovih težav - osebno svetovanje (usmeritev na pomembnejše težave);

Ocenjevanje težav posameznih skupin dijakov - zbiranje informacij o tipih težav, ki se pogosto pojavljajo v določeni skupini;

Evalvacija intervencij - ugotavljanje uspešnosti kariernih intervencij.

Vprašalnik stilov odločanja - VSO

Zavod RS za zaposlovanje

VPRAŠALNIK STILOV ODLOČANJA – PRIROČNIK

Počjak, Pirč, Podlesak, Tulinstra, van Sonderen, Groothoff, van den Heuvel in Post

Ljubljana, oktober 2018

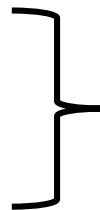
- **Stil odločanja**

... **naučen, prevladujoč vzorec odzivanja** posameznika v situaciji, ko se mora odločiti.

Poznavanje stila odločanja dijaka pomaga svetovalcu pri:

- **svetovanju**
- **intervenciji**

področje **učenja,**
osebni težav,
kariernega
odločanja

Pri kariernem odločanju ...

- **Bolj prilagojeni stili odločanja (načrtno, preudarno, avtonomno):**
- **- boljše, bolj optimalne karijerne odločitve** (Franken in Muris, 2005; Phillips, Paziienza, Walsh, 1984, v Blustein in Phillips, 1990)
- **- manj težav pri KO** (Čerče in Pečjak, 2007; Pečjak in Košir, 2007)
- ... pred uporabo VTKO (v 1. ali 2. letniku)

Originalni VSO

- Tuinstra, van Sonderen in Groothoff (2000)
  - 22 postavk
  - 4-stopenjska lestvica: 1-vedno 4-nikoli
  - 4 stili odločanja:
    - **samozavestni** → *prilagojeni stil*
    - **izogibajoč**
    - **panični**
    - **impulzivni**
- manj/nepriprilagojeni stili*

Slovenska verzija VSO

Stil odločanja	Št. post.	α origin.	α SLO-fantje	α SLO-dekleta
<i>izogibajoč</i>	6	0.72	0.82	0.84
Odločitve raje prepustim drugim.				
<i>samozavestni</i>	6	0.70	0.73	0.72
Mislím, da sem dober pri odločanju.				
<i>panični</i>	5	0.65	0.72	0.71
Če se moram na hitro odločiti, me zagrabi panika.				
<i>impulzivni</i>	5	0.62	0.73	0.74
Nagnjen sem k temu, da se odločam brez razmišljanja.				

Aplikacija VSO

- **IZVEDBA:** papir-svinčnik,
časovno neomejena;
- **VREDNOTENJE:**
  - vsota vrednosti rezultatov na posamezni lestvici

Prikaz rezultatov VSO

1. Primerjava posameznikovega rezultata s povprečnimi vrednostmi skupine, ki ji pripada POSEBEJ ZA DEKLETA IN FANTE

($M \pm 1 SD$: dijak nima pomembno večjih težav kot njegovi vrstniki)

Lestvica	<i>M</i>	<i>SD</i>	min	max
Dijakinje (<i>n</i> = 405)				
Izogibanje odločanju	12,52	3,79	6	24
Samozavestno odloč.	17,87	2,75	8	24
Panično odločanje	12,38	2,96	5	20
Impulzivno odločanje	8,62	2,49	5	18
Dijaki (<i>n</i> = 424)				
Izogibanje odločanju	12,55	3,57	6	22
Samozavestno odloč.	18,08	2,68	6	24
Panično odločanje	10,88	2,82	5	19
Impulzivno odločanje	9,46	2,66	5	19

2. Primerjava rezultata dijaka z normami (percentilne norme)

3. Grafični prikaz – PROFIL ODLOČANJA

Percentilni rang (v odstotkih)	Izogibanje odločanju	Samozavestni stil odločanja	Panično odločanje	Impulzivno odločanje
96–100				
76–95				
51–75				
26–50				
16–25				
6–15				
0–5				

Priporočila pri manj prilagojenih stilih odločanja

- Narediti **urnik občasnih srečanj** z dijaki (z določenimi nalogami od enega do drugega srečanja).
- **Pravočasno načrtovati** ali **načrtovati na daljši rok**, da se izognemo časovnemu pritisku.
- **Prepustiti odločitev dijaku**, s čimer spodbujamo odgovornost za sprejemanje odločitev.

HVALA ZA POZORNOST.